

BESLUT
2022-05-16

Klagande

NN

OO

PP

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 17 februari 2022

Saken

Återkrav av extra tillägg

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § tredje stycket studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om extra tillägg för läsåret 2019/2020 och uppgav att han själv har lön om 1 000 kronor under perioden den 1 juli 2019 – 30 juni 2020 samt att hans mamma och pappa har inkomst i form av ersättning från Försäkringskassan om 62 000 respektive 44 000 kronor under samma period.

Efter utredning beviljade CSN extra tillägg med 855 kronor per månad för läsåret 2019/2020. Grunden för beslutet var att den skattepliktiga inkomsten beräknats till 58 980 kronor fördelat på en inkomst om 1 000 för NN samt 0 respektive 57 980 kronor för hans mamma och pappa.

CSN inhämtade sedan uppgifter om familjens inkomster från Skatteverket. Enligt dessa uppgifter hade familjens inkomster före skatt under perioden 1 juli 2019 – 30 juni 2020 uppgått till 26 582, 34 119 respektive 87 576 kronor för NN samt hans mamma och pappa. Familjen fick därefter möjlighet att komma in med kompletterande uppgifter om sina inkomster eller styrkande av eventuella avdrag för inkomsternas förvärvande.

CSN beslutade därefter att inte bevilja extra tillägg för NN under läsåret 2019/2020 med hänvisning till att familjens ekonomiska underlag överstiger 124 999 kronor. CSN beslutade även att återkräva allt extra tillägg som utbetalats, varav 3 851 kronor med OO som betalningsmottagare, 3 844 kronor med PP som betalningsmottagare och 855 kronor med NN som betalningsmottagare.

NN och hans föräldrar överklagade beslutet och anförde bland annat följande. CSN har räknat familjens inkomster under tiden den 1 juli 2019 – den 30 juni 2020. Det är nog fel eftersom familjen bara fått extra tillägg under perioden november 2019 – maj 2020.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. På nämndens begäran kom CSN, genom dess rättsavdelning, därefter in med ett yttrande. I yttrandet redogjorde CSN för bakgrunden och genomförandet av den efterkontroll som CSN gjort avseende extra tillägg. CSN anförde även bland annat följande. När det gäller NN har CSN fått uppgift från Skatteverket om att han och hans föräldrar tillsammans hade inkomster om sammanlagt 145 277 kronor under perioden 1 juli 2019 – 30 juni 2020. Inkomstuppgifterna från Skatteverket kommunicerades med föräldrarna och de gavs möjlighet att inkomma uppgifter om eventuella godkända avdrag i deklarationen för åren 2019 och 2020. Det inkom inte något svar. Eftersom CSN fått in nya uppgifter om det ekonomiska underlaget ska ärendet omprövas. Uppgifterna visar att det ekonomiska underlaget för perioden 1 juni 2019 – 30 juni 2020 uppgick till mer än 124 999 kronor, varför det inte föreligger någon rätt till extra tillägg för läsåret 2019/2020.

NN har anført att han endast fått extra tillägg för perioden november 2019 – maj 2020 och att det endast är inkomster från och med november som bör beaktas. Detta stämmer inte. NN har fått extra tillägg för hela läsåret 2019/2020. Den första utbetalningen gjordes den 6 november 2019 och avsåg extra tillägg för terminens första två månader och den sista utbetalningen gjordes den 30 juni 2020 och avsåg terminens sista månad. Oavsett för vilka månader extra tillägg lämnas är det alltid inkomsterna under perioden 1 juli – 30 juni som ska ligga till grund för beslutet.

Vid tiden för ansökan, i september 2019, hade NN en månatlig inkomst på cirka 3 000 kronor per månad. I ansökan om extra tillägg har dock endast redovisats att han förväntades ha en inkomst på totalt 1 000 kronor för hela läsåret. Oriktiga uppgifter har därmed lämnats i ansökan i denna del. Uppgifterna har inte heller rättats i efterhand och NN/hans vårdnadshavare har därmed inte heller uppfyllt sin uppgifts- och anmälningsskyldighet.

Vid tiden för ansökan hade pappan en regelbunden inkomst i form av aktivitetsstöd om 223 kronor per dag, vilket innebär 57 980 kronor för hela läsåret. Denna får han anses ha redogjort för genom intyg, även om beloppet som angavs i ansökan var lägre. Pappan har dock fått en större skattepliktig utbetalning i juli 2019 om 33 063 kronor som han inte redogjort för i ansökan. I ansökan angavs endast 44 000 kronor som beräknad inkomst. Oriktiga uppgifter har därmed lämnats och genom att uppgifterna inte heller har rättats i efterhand har inte heller uppgifts- och anmälningsskyldigheten uppfyllts i denna del.

Vad gäller mamman hade hon, vid tiden för ansökan, endast etableringsersättning. Den 21 oktober 2019 beslutades att hon fick en plats i jobb- och utvecklingsgarantin, vilket hon meddelade CSN. CSN borde då rätteligen ha utrett mammans inkomst

vidare eftersom det var osäkert om hon skulle få en skattepliktig inkomst (aktivitetsstöd) som påverkar rätten till extra tillägg eller om hon skulle få en skattefri inkomst (utvecklingsersättning) som inte påverkar rätten till extra tillägg. Istället för att utreda vidare utgick CSN från att inkomsten var 0 kronor och att mamman skulle höra av sig när och om hon skulle komma att beviljas aktivitetsstöd. Mamman fick sin första utbetalning av aktivitetsstöd i november 2019. Oaktat att CSN inte utrett inkomsten vidare hörde mamman inte av sig till CSN för att meddela den nya inkomsten och hon har därmed inte uppfyllt sin uppgifts- och anmälningsskyldighet i denna del.

NN/hans föräldrar har alltså lämnat oriktiga uppgifter i ansökan gällande NN och hans pappas inkomster. Därutöver har de underlåtit att fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet till CSN. De har därigenom orsakat att extra tillägg utbetalats felaktigt.

Vid tiden för den första utbetalningen av extra tillägg, den 6 november 2019, bör det ha stått klart för NN/hans vårdnadshavare att den beräknade inkomsten för NN kunde förväntas bli åtminstone 26 582 kronor och att pappan skulle komma att ha en inkomst om cirka 84 000 kronor. Utifrån dessa uppgifter hade NN endast rätt till 285 kronor per månad i extra tillägg jämfört med de 855 kronor per månad som han fått utbetalt. När det gäller mamman var det vid tidpunkten för den första utbetalningen klart att hon fått en plats i jobb- och utvecklingsgarantin. Efter samtal mellan CSN och Försäkringskassan den 24 mars 2022 står det klart att beslutet om aktivitetsstöd fattades den 6 november 2019. Det innebär att NN/hans vårdnadshavare inte visste att mamman beviljats aktivitetsstöd när de fick den första utbetalningen av extra tillägg om 1 710 kronor, som avsåg terminens första två månader. Detta innebär att NN hade rätt till 570 kronor i extra tillägg för de två första månaderna (285 kronor per månad) och att det för samma period föreligger grund för att återkräva de 1 140 kronor som har utbetalats för mycket. Eftersom föräldrarna haft delad utbetalning ska återkravet fördelas med hälften vardera för mamman och pappa. CSN:s beslut bör därför ändras i denna del.

Vad gäller övriga utbetalningar bör det vid tidpunkten för dessa stått klart för de inblandade att familjens ekonomiska underlag skulle överstiga 124 999 kronor. CSN:s beslut att helt återkräva extra tillägget för utbetalningarna 29 november 2019 – 30 juni 2020 är därmed riktigt och bör kvarstå.

Synnerliga skäl för att efterge återkravet har inte framkommit.

NN och hans föräldrar har fått möjlighet att lämna synpunkter på CSN:s yttrande men de har inte hörts av.

Enligt tillgängliga uppgifter var båda föräldrarna vårdnadshavare fram till NN:s 18-årsdag.

Författningsbestämmelser

Av 5 kap. 1 § studiestödslagen framgår följande. Det som betalats ut för mycket ska krävas tillbaka, om någon genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet eller på något annat sätt har orsakat att studiehjälp eller studiemedel lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om någon på annat sätt fått studiestöd felaktigt eller med för högt belopp och

insett eller borde ha insett detta. Om det finns synnerliga skäl, får ett krav på återbetalning helt eller delvis efterges.

Enligt 2 kap. 9 § studiestödsförordningen (2000:655) lämnas extra tillägg enligt följande tabell.

<i>Ekonomiskt underlag</i>	<i>Belopp per månad</i>
Mindre än 85 000 kronor	855 kronor
85 000-104 999 kronor	570 kronor
105 000-124 999 kronor	285 kronor

Av 2 kap. 10 § studiestödsförordningen framgår följande. Det ekonomiska underlaget utgörs av summan av

1. den studerandes och hans eller hennes föräldrars beräknade inkomster, och
2. en femtedel av den del av den studerandes och föräldrarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger 75 000 kronor.

För en studerande som är gift beräknas det ekonomiska underlaget utan hänsyn till föräldrarnas inkomst och förmögenhet.

Om det finns synnerliga skäl, får det ekonomiska underlaget beräknas utan hänsyn till föräldrarnas inkomst och förmögenhet.

Enligt 2 kap. 12 § studiestödsförordningen avses med föräldrar

1. en förälder som har vårdnaden eller, i fråga om en studerande som har fyllt 18 år, senast haft vårdnaden om den studerande, och
2. en förälder som är sambo med en sådan vårdnadshavare.

Med föräldrar jämställs, enligt samma bestämmelse, den som är gift med sådan förälder till den studerande som ensam har eller, i fråga om studerande som fyllt 18 år, senast ensam har haft vårdnaden om den studerande.

I 4 kap. 2 § CSNFS 2001:6 anges följande. Med inkomst menas den del av det beräknade överskottet i inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt för respektive kalenderår som hänförs till de två kalenderhalvår (1 juli–30 juni) inom vilka läsåret eller kursen infaller.

Inkomst av tjänst ska tas upp då den kan disponeras. Inkomst av näringsverksamhet och kapital ska tas upp med hälften av den beräknade inkomsten under vart och ett av de två aktuella kalenderåren. Om inkomsten av näringsverksamhet eller kapital är ojämnt fördelad, får den dock tas upp med den del som kan förutses falla ut på de kalenderhalvår som ansökan gäller.

Även om inkomsten är så låg att den inte behöver deklarerats, ska den räknas in i det ekonomiska underlaget.

Av 8 kap. 2 § CSN framgår bland annat att den som tar emot studiehjälp ska anmäla till CSN om de inkomst- eller förmögenhetsförhållanden som låg till grund för

beviljning av extra tillägg ändras så att den studerande inte längre har rätt till det, eller endast med ett lägre belopp.

Överklagandenämndens bedömning

Extra tillägg är, som en del av studiestödet, ett behovsprövat bidrag för familjer med låga inkomster. Ett beslut om extra tillägg grundas på familjens beräknade inkomster och det finns därför också en skyldighet att anmäla ändrade inkomstförhållanden till CSN. För behovsprövade förmåner finns generellt alltid möjlighet för den beviljande myndigheten att i efterhand genomföra kontroller för att säkerställa att förmånen inte betalats ut felaktigt även om det saknas direkt författningsreglering om efterkontroll.

Rätten till extra tillägg prövas mot den studerandes och dennes föräldrars ekonomiska underlag, det vill säga beräknad inkomst och förmögenhet. I detta sammanhang utgörs inkomsten av det beräknade överskottet i inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt beslut om slutlig skatt för respektive kalenderår som hänför sig till de två kalenderhalvår (1 juli–30 juni) inom vilka läsåret eller kursen infaller.

Till grund för det ursprungliga beviljningsbeslutet om extra tillägg för läsåret 2019/2020 låg dels NN och hans föräldrars uppgifter om beräknad inkomst under perioden den 1 juli 2019 – den 30 juni 2020 och dels den utredning som CSN gjort. Av beviljningsbeslutet framgick också vilket belopp den skattepliktiga inkomsten beräknats till samt fördelningen mellan familjemedlemmarna. Varken NN eller hans föräldrar har därefter kommit in med några ändrade uppgifter om sina inkomster.

Från Skatteverket har CSN sedan fått tillgång till de månatliga inkomstuppgifter som lagts till grund för framräkande av överskottet i inkomstslaget tjänst för NN och hans föräldrar. Det är också dessa uppgifter som lagts till grund för beslutet om återkrav. Inledningsvis blir därför frågan om nämnda uppgifter kan läggas till grund för omprövning av beslut om extra tillägg.

Överklagandenämnden konstaterar inledningsvis att CSN vid en efterkontroll normalt bör ha stora möjligheter att använda de uppgifter om inkomst som kan erhållas från Skatteverket eller annan. I detta fall framkommer inget som skulle kunna medföra att CSN skulle vara förhindrad att använda de aktuella inkomstuppgifterna. Av författningsbestämmelserna framgår att det är den beräknade inkomsten som utgör det ekonomiska underlag som ligger till grund för prövningen av rätten till extra tillägg och att den beräknade inkomsten består av det beräknade överskottet i de olika inkomstslagen. Mot bakgrund av att författningsbestämmelserna uttryckligen uppger att det är *beräknad* inkomst och att NN:s familj fått möjlighet att redovisa eventuella godkända avdrag finner Överklagandenämnden att de inhämtade inkomstuppgifterna kan läggas till grund för omprövning av beslut om extra tillägg.

Enligt uppgifterna från Skatteverket har NN och hans föräldrar haft en inkomst om 145 277 kronor under perioden den 1 juli 2019 – den 30 juni 2020. Det ekonomiska underlaget överstiger därmed den övre gränsen för att extra tillägg ska kunna beviljas. Synnerliga skäl att bortse från någon av föräldrarnas inkomst har heller inte

framkommit. Extra tillägg har därmed utbetalats felaktigt för NN under läsåret 2019/2020.

Frågan om det som har betalats ut för mycket ska återkrävas ska dock bedömas utifrån förhållandena vid varje utbetalningstillfälle. Det är CSN som genom sin utredning ska visa att det finns förutsättningar för återkrav.

CSN har i sitt yttrande anført att NN och hans föräldrar inte visste att mamman beviljats aktivitetsstöd när de fick den första utbetalningen av extra tillägg avseende terminens första två månader utan att de då endast hade kännedom om NN och hans pappas inkomster, varför CSN anser att det vid detta utbetalningstillfälle endast finns grund för återkrav av 1 140 kronor jämfört med de 1 710 kronor som faktiskt återkrävts.

Enligt tillgängliga uppgifter beviljades NN:s mamma aktivitetsstöd den 6 november 2019, vilket också var samma dag som den första utbetalningen av extra tillägg skedde. Enligt Överklagandenämndens fasta praxis kan den som tar emot en förmån inte anses vara i god tro vid utbetalningstillfället om förändringen som medför att han eller hon inte längre har rätt till förmånen i samma utsträckning som tidigare inträffar samma dag som utbetalningen sker.

Mot bakgrund av ovanstående finner Överklagandenämnden att NN och hans föräldrar delvis har lämnat oriktiga uppgifter om sina inkomster vid ansökningstillfället och att de även har underlåtit att fullgöra sin uppgifts- och anmälningsskyldighet. Grund för återkrav av extra tillägg finns därmed vid samtliga utbetalningstillfällen under under läsåret 2019/2020. För att återkrav ska kunna efterges krävs att det finns synnerliga skäl, det vill säga ytterst speciella omständigheter. Några sådana omständigheter har inte framkommit. Överklagandet ska därför avslås.

Robert Dalman

Cecilia Hedenström

Beslut har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, Anita Enocksson, Hans Eklund, Emelié Häger, Jessica Levin och Helena Söderberg
Föredragande: Cecilia Hedenström

Kopia till CSN